

Cumhuriyetten Günümüze Türk Spor Yönetimi

İsrafil Yaşın¹

Erdoğan Şama²

Özet

Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar ülkemizde görülen spor teşkilatlanmalarını inceleyeceğimiz bu çalışmada, cumhuriyetten önce kurulan kulüpler ve teşkilatlanmalar cumhuriyetin ilanı ile de çalışmalarını devam ettirdiklerinden dolayı cumhuriyetten önce kurulan kulüpleri ve gönüllü birlikler olarak yapılan teşkilatlanmaları incelemeyen cumhuriyet dönemine geçmek uygun olmayacaktır. Bundan dolayı çalışmamız ülkemizde kurulan ilk kulüplerden itibaren başlatılmıştır. Cumhuriyetten önce kurulan ilk düzenli ve bağımsız spor teşkilatlanması olan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (TİCİ) kurulmadan önce 1903 yılından itibaren birkaç teşkilatlanma modeli gerçekleşmiş ve bunların devamında da günümüz spor teşkilatlanmasının temellerinin atıldığı TİCİ kurulmuştur. Sporun tüm ülkeye yayılması ve belli bir düzen içerisinde yapılması gibi amaçlarla kurulan TİCİ belli bir süre sonra yarı resmi Türk Spor Kurumu'na dönüşmüş ve Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün kurulmasıyla spor teşkilatlanması yeni bir modele geçiş yaparak günümüze kadar çeşitli kurumlara bağlı teşkilatlanma modelleri oluşmuştur.

Giriş

İnsanların birlikte yaşamaya başladıkları günden itibaren var olan, farklı bakış ve görüşler doğrultusunda tanımlanan yönetimi (Yetim, 2017), belirli amaçlara ulaşmak için insanları, maddi kaynakları ve zamanı birbirleri ile uyumlu, verimli ve etkin kullanabilecek kararları alma ve uygulama süreci olarak tanımlayabiliriz (Eren, 1993). Spor yönetimi ise Başoğlu (2018) “yönetim ilke ve kurallarının spor alanına uygulanması, spora ilişkin karar, hedef ve politikaların gerçekleşmesi için faaliyetlerin bilimsel bir çerçevede

1 Milli Eğitim Bakanlığı, Muğla, isr58@hotmail.com, orcid no : 0000-0002-9395-8474

2 Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü, esama@gazi.edu.tr
orcid no : 0000-0002-3423-8004

sürdürülebilecek gerekli yöntemlerin araştırılarak bunları genel ilkelere dönüştürmekle ilişkili bir kavram” olarak tanımlarken Doğu’da (2017) spor yönetimini “sahip olunan madde ve insan kaynaklarını kullanarak spor örgütünün amaçlarını gerçekleştirebilme bilim ve sanatı” olarak tanımlamaktadır.

Spor yönetim modelleri incelendiğinde genellikle gönüllü birlik modeli ve devlet modeli olmak üzere iki tür spor yönetim modeli karşımıza çıkmaktadır. Gönüllü birlikler devletin kanunlarına göre denetimine tabi olarak gerçek kişiler, vakıflar ve dernekler tarafından kurulurken, devlet modelinde ise spor yönetiminin her aşamasında devlet aktif rol oynamaktadır (Başoğlu, 2018). Ülkemizde uygulanmakta olan spor yönetiminin teşkilat yapısı uzun yıllar içerisinde ortaya çıkan ihtiyaçlar ve değişen şartlar doğrultusunda yapılan değişikliklerle tarihsel bir süreç içerisinde bugünkü halini almıştır (İmamoğlu, 2011). Bu araştırmada Cumhuriyet öncesi dönemden başlayarak günümüze kadar ülkemizdeki spor yönetiminde görülen değişikliklerden bahsedilmiştir.

Cumhuriyet Öncesi Spor Teşkilatlanması

Avrupa’da spor kulüplerinin kuruluşu 17. YY. da gerçekleşmesine rağmen Osmanlıda ise modern anlamda ilk kulüp 1872 yılında Sultan Abdülaziz döneminde su sporlarına yönelik olarak kurulan “The İmperid Yachting and Boating Club”tür. 1890 yılından itibaren de İstanbul, İzmir, Selanik gibi Osmanlı topraklarında yabancı kökenli ve gayrimüslim vatandaşlarımız tarafından kurulan (Kahraman,1995), ilk yabancı kulüpler “Bornova, Moda, Elpis ve İmogene” dir (Fişek, 1985).

Kadıköy ve Moda civarlarında, gayrimüslim vatandaşlarımız sahip oldukları haklardan dolayı İngilizlerin futbol maçlarına katılırlarken, Türk gençleri dini ve siyasi nedenlerden dolayı maçlara iştirak edemiyorlardı (Atabeyoğlu,1991). “Bobi” lakabıyla İngilizlerle birlikte futbol oynayan, ilk Türk futbolcusu kabul edilen “Fuat Hüsnü Kayacan” (Fişek, 1998) ile arkadaşı Reşat Danyal Beyler 2.Abdülhamid döneminin sıkıyönetim ve baskılarına karşı takımlarına gerçek adını gizlemek maksadıyla “Siyah Çoraplılar” anlamında “Black Stocking” adını vererek ilk Türk futbol takımını kurmuşlardır. Black Stocking alınan tüm önlemlere rağmen ilk maçta gerçek kimlikleri ortaya çıkınca kapatılmıştır (Atabeyoğlu, 1991). Sonraki yıllarda ise Beşiktaş, Galatasaray, Fenerbahçe ve diğer Türk takımlarının kuruluşu birbirini izlemiştir (Yıldız, 1979).

İstanbul Futbol Birliği (1903-1910)

İngiliz ve Rum futbol takımları arasında İstanbul'da çekişmeli maçlar yapılırken (Atabeyoğlu, 1991), İzmir'de de Rum ve Ermeni takımları arasında lig maçları organize eden Lafontaine'in öncülüğünde (Kahraman, 1995) "Moda, Kadıköy, Elpis ve İmogine" kulüplerinin katılımıyla 17 Mayıs 1903'te kurulmuş olup, 1909 yılında Cemiyetler Kanunu ile yasallaştırılmıştır (Fişek, 1998).

İstanbul'da bulunan takımların plansız olarak yaptıkları maçları bir düzene bağlamak, sezonun başlangıç ve bitiş tarihlerini, maçların gün ve saatlerini belirlemek, hakemleri atamak, ortaya çıkan anlaşmazlıkları birlik sözleşmesine göre, yetersiz kalınan durumlarda da İngiliz Futbol Birliği kurallarına göre çözümlenmek amacıyla kurulmuştur (Fişek, 1998).

1903-1904 sezonunda tek devre olarak İmogene, Elpis, Moda, Kadıköy takımlarının katılımıyla başlayan ligde İmogene takımı şampiyon olmuştur (Atabeyoğlu, 1991). Lige ilk yerli takım olarak 1906 yılında Galatasaray, 1908 yılında da Fenerbahçe katılmıştır (Fişek, 1985). Hakemlerin atamaları iki takımın anlaşmasına bağlı olduğundan çoğu zaman hakemsizlikten dolayı maçlar ertelenmiş, sezonların bitmesi uzamıştır (Başoğlu, 2018). Buna rağmen o dönemde kurulan ilk ve en önemli spor teşkilatlanmasıdır (Sümer, 1990).

Cemiyetler Kanununun 16 Ağustos 1909 yürürlüğe girmesiyle toplumu ayırtırmayacak şekilde kurulmuş, kanuna uygun olan cemiyetlere hukuki nitelik sağlanmıştır (Günay, 2016). Bu kanunla spor kulüplerinin yasal olarak kurulması için uygun ortam oluşmuştur (Çapan, 1999). Yasa gereği yönetmeliğini hazırlayıp tescilini yaptıran ilk kulüp Beşiktaş olurken daha sonra tescil alan kulüplerimiz Galatasaray ve Fenerbahçe olmuştur (Yıldız, 1979).

Osmanlı Milli Olimpiyat Cemiyeti (1908-1923)

İkinci Meşrutiyet'in ilan edilmesinden sonra Selim Sırrı Tarcan, "Osmanlı Milli Olimpiyat Cemiyeti'ni (OMOC)" kurmak için çalışmalarına başlamıştır. Çalışmalar tamamlanınca kurulan OMOC başkanlığını Ahmet İhsan Tokgöz, genel sekreterlik görevini de Selim Sırrı Tarcan üstlenmiştir. İçişleri Bakanlığı'nın kayıtlarında OMOC'un kuruluşuna dair bir belgeye rastlanmamasına karşın, 1908 Londra Olimpiyatlarının raporunda katılan ülkeler arasında "Turkey", katılan sporcular arasında da "Aleko Moullos-Turkey" adının bulunması, cemiyetin 1908'de kurulduğunu ortaya koymaktadır (Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi, 1908).

Türk Sporunu ilk kez 28 Mayıs 1909'da Berlin'de yapılan toplantıda Selim Sırrı Tarcan tarafından temsil edilmiş olup (Arabeyoğlu, 1991), Osmanlı Devleti'nin Uluslararası Olimpiyat Komitesi üyeliğine yapmış olduğu başvuru ise 1911 yılında Budapeşte'de yapılan birleşimde resmen kabul edilmiştir (Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi, 1908).

I. Dünya Savaşı sonrası savaşa neden olan ülkelerden sayılan Osmanlı Devleti, Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nden ihraç edilince 25 Haziran 1922'de "Milli Olimpiyat Cemiyeti" yerine "Kaim Cihan Müsabakalarına İştirak Cemiyeti" adıyla "II. Osmanlı Olimpiyat Cemiyeti" kuruldu (Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi, 1908). II. Osmanlı Olimpiyat Cemiyeti güçlü bir teşkilat olmamasına rağmen Türkiye Milli Olimpiyat Komitesinin temelini oluşturmuştur (Sümer, 1990). Cumhuriyet'in ilan edilmesinden sonra "Osmanlı Milli Olimpiyat Komitesinin" adı "Türkiye Milli Olimpiyat Cemiyeti" olarak değiştirilmiş başkanlığına da Selim Sırrı Tarcan seçilmiştir (Başoğlu, 2018).

İstanbul Futbol Kulüpleri Ligi (1910-1914)

İstanbul Futbol Birliği'nin dağılmasıyla takımlar arasında birlikteliği sağlamak, futbolu yaymak, hakemleri atamak, lig programlarını ve maçların zamanlarını düzenlemek gibi amaçlarla (Başoğlu, 2018) "Kadıköy, Fenerbahçe, Galatasaray, Progress, Strugglers" takımları tarafından 1910 yılında kurulmuştur (Sümer, 1990). Eski yönetim yapısından kaynaklanan nedenlerden ortaya çıkan problemler yüzünden fazla işlerlik kazanamamıştır (Fişek, 1998).

Cuma Ligi (1912-1915)

İstanbul Futbol Kulüpleri birliğine alınmayan takımlar, yeni oluşturulmuş okul takımları (Fişek, 1998) ile "Anadoluspor, İstanbul Cimnastik, Darülfünun Terbiye-i Bedeniye, Şhremini Mümaresat-ı Bedeniye ve Sanayi Mektebi ile Fenerbahçe'nin" oluşturduğu bir ligdir (Sümer, 1990). 1912 yılında kurulan, Balkan Savaşının başlamasıyla 1913 yılında işlerlik kazanan bu lig, İstanbul Şampiyonlar Ligi olarak da adlandırılmaktadır (Başoğlu, 2018).

Cuma Birliği (1915-1922)

Pazar liginde yer alan "Galatasaray, Süleymaniye, Anadolu, Altınordu" ile Cuma liginden "Fenerbahçe ve İdman Ocağı'nın" katıldığı tek gruplu, iki yarılı lig sistemidir (Başoğlu, 2018). Daha önce pazar günü yapılan maçların cuma günü oynanmaya başlamasıyla bu adı almıştır (Fişek, 1985). TİCİ kurulana kadar birlik devam etmiştir (Fişek, 1998).

Türk İdman Birliği (1919-1922)

Cuma birliği tarafından birliğe katılmalarına izin verilmeyen Beşiktaş'ın öncülüğünde “Beylerbeyi, Darüşşafaka, Haliç, Fener, Altınörs, Hilal, Türk Gücü, Üsküdar, Vefa, Kumkapı” takımlarının iştirakleriyle ligin ikinci kümesi olarak 1919 yılında kurulmuştur (Fişek, 1985).

Pazar Ligi (1920-1922)

2. Meşrutiyet'in ilanıyla faaliyetleri sona eren fakat 1920'de işgallerin de etkisiyle tekrar faaliyete geçen (Fişek, 1985) azınlık takımları “Elpis, Stugglers, Pera, Ermeni Birlik, Dork Experance, Maccabi, Stello” ile yerli takımlar Beşiktaş ile Üsküdar'dan oluşmaktadır (Fişek, 1998). Maçlarını pazar günleri oynadıkları için bu adı almıştır (Başoğlu, 2018).

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (TİCİ) (1922-1936)

Her geçen gün kulüp sayısının artması ile birlikte kulüplerin kendi aralarında çeşitli ligler kurmaları, aralarında anlaşmazlıkların olması, futbol haricinde diğer spor dalları ile de ilgilenmeleri nedeniyle oluşan kargaşa ortamından çıkabilmek için spor faaliyetlerinin belirli kurallara bağlanarak bir sisteme oturtulması gerekmektedir (Atabeyoğlu, 1991). Bu doğrultuda Yusuf Ziya Öniş İsviçre'den getirdiği 20 maddeden oluşan “Reglements Sportifs de l'Union Suisse'yi” (İsviçre Spor Birliği Yönetmeliği), “Galatasaray'dan Ali Sami Yen”, “Fenerbahçe'den Nuhu Baydar” ve “Anadolu'dan Burhanettin” ile birlikte Türkçeye çevirmişlerdir (Fişek, 1985). Atılan bu ilk adımdan sonra Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nı kurmak amacıyla “Altınordu, Anadolu, Anadoluhisarı İdman Yurdu, Bakırköy, Darüşşafaka, Galatasaray, Fenerbahçe, Hilal, Nişantaşı, Süleymaniye, Türk Gücü, Vefa” takımları ilk toplantılarını 26 Haziran 1920 yılında Kadıköy Union Club'da toplanarak gerçekleştirmişlerdir (Atabeyoğlu, 1991).

Kuruluş için yönetmelik çalışmaları devam ederken 1920-1921 sezonu maçlarının tertip edilmesi için “Altınordu, Anadolu, Anadolu Hisarı, Galatasaray, Fenerbahçe, Süleymaniye” kulüpleri arasında bir kurul oluşturulmuştur (Başoğlu, 2018). Bu kurul TİCİ kurulana kadar İdman İttifakı Heyet-i Muvakkatesi adı ile çalışmalarını yürütmüş olup TİCİ'nin temelini oluşturmaktadır (Fişek, 1985). 15 Nisan 1921 tarihinde 16 takımın katıldığı toplantıda kongre başkanlığına en yaşlı üye olan Altınordu'nun kurucularından Mahmut Eşref Bey seçilmiş olup yönetmelik maddeleri üzerinde tartışmalar yapılmış, kurul çalışmalarını 7 Eylül 1921'de bitirmiştir (Yıldız, 1979).

Yönetmelik çalışmalarının tamamlanmasının ardından 27 Kasım 1921 tarihinde Dahiliye Nezaretine başvuru yapılmış, başvurunun 22 Mayıs 1922 tarihinde kabul edilmesiyle Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı 27 maddeden oluşan yönetmeliği ile tüzel kişilik kazanarak resmen kurulmuştur (Fişek, 1985). Geçici yönetim kurulu “Ali Sami Yen, Burhanettin Felek, Selim Sırrı Tarcan, Nasuhi Baydar, ve Yusuf Ziya Öniş’den” oluşmuştur (Sümer, 1990). İstanbul’da faaliyet gösteren kulüp yöneticilerin çalışmaları sonucunda (Çapan, 1999) İdman İttifakı Heyet-i Muvakkatesinin (İdman İttifakı Geçici Heyeti) geçici durumunun sürekliliğe kavuşması ile Türkiye’de ilk merkezi (Akın, 2014), çok kulüplü ve çok sporlu resmi spor teşkilatı kurulmuş oldu (Başoğlu, 2018).

Kuruluş tüzüğü onaylanan TİCİ ilk toplantısını 14 Temmuz 1922 tarihinde Fenerbahçe Kulübü’nde yaparak ilk merkez heyetini seçmiştir (Fişek, 1998). Aynı toplantıda 242 maddeden oluşan iç tüzüğünü hazırladıktan sonra (Fişek, 1985), 31 Temmuz 1922 tarihinde de kuruluşuna öncülük eden kulüp yetkililerinin katılımıyla İstanbul Matbuat Cemiyeti Salonunda yapılan toplantı sonunda ilk başkanlığına Ali Sami (Yen) seçilmiştir (Atabeyoğlu,1991).

TİCİ’nin amaçları beden eğitimi ve sporun bilimsel olarak yapılmasını ve yaygınlaşmasını sağlayarak, gençleri kötü alışkanlıklardan koruyup, bu sayede sağlıklı bir gençlik ve nesil yetiştirmek için onları spora yönlendirmek, bu amaçları gerçekleştirmek için spor alanları ve tesisleri inşa etmek, ülke düzeyinde spor faaliyetlerini organize ederek ülkeyi tanıtmak ve sevdirmek, uluslararası spor etkinliklerine katılarak ülkeyi tanıtmak, temsil etmek ve birlik beraberlik hislerini güçlendirmek şeklinde ifade edilmiştir (Başoğlu, 2018; Sümer, 1990). İfade edilen bu amaçlardan TİCİ’nin spor sayesinde “fiziksel ve ruhsal gelişim, güçlü toplum yaratma, askere hazırlık ve yurt müdafaası, milli ruh ve milli temsil, siyasi ve milli propaganda, ülkeyi tanıtmak” gibi amaçları gerçekleştirmeyi hedeflediğini çıkarabiliriz (Özmaden, 2010). TİCİ’nin görevlerini ise sporun bilimsel esaslara göre yapılarak yaygınlaştırılması, amatör spor ve sporcuların himaye edilmesi, her yıl ulusal çapta spor müsabakaları organize etmek, gerçekleştirilen rekorları tasdik etmek, spor tesislerinin kurulması ve sporla ilgili hukuki düzenlemelerin yapılması için teşebbüste bulunulması, uluslararası spor camiasında ve olimpiyatlarda ülkeyi temsil etmek, spor federasyonlarının ve taşra teşkilatlarının kuruluşunu peyderpey sağlamak, spor adamı yetiştirmek için beden eğitimi ve spor yüksekokulunun açılması için girişimde bulunmak olarak özetleyebiliriz (Fişek,1998).

Merkezi Ankara’da olmasına rağmen (Fişek,1985) genelde İstanbul’dan yönetilerek faaliyetlerine devam eden (Keten,1974) TİCİ’nin merkez teşkilatı; “Genel Merkez (Yönetim Kurulu)”, “Federasyonlar”, “Genel Kurul” ve “Kurucular Kurulundan” (Sümer, 1990), spor bölgeleri göz önüne alınarak kurulan taşra teşkilatı ise “Bölge Merkezi”, “Bölge Spor Kurulları” “Mıntıka Kongresi” ve “Spor Kulüplerinden” oluşmaktaydı (Başoğlu, 2018).

TİCİ’de üyelik şekilleri özel ve tüzel olmak üzere ikiye ayrılmaktaydı (Sümer, 1990). Kişisel üyelelerde Türk vatandaşı olmanın yanında, teşkilata maddi destek sağlamış ve amatör olmak şartları aranırken, tüzel üyeliklerde de yasalara uygun teşkil olmuş, 25 üyeye sahip, en az üç yıllık mazisi olup, TİCİ’ye üyeliği kabul olduktan sonra üyelerinden “onda-biri” ayrılmamış olmakla birlikte, tüzüğünde profesyonelliği, kumarı ve siyasetle uğraşmayı kesinlikle yasaklayan maddelerin bulunması şartları aranmaktaydı (Fişek,1998).

Ülkede yapılan spor dallarının sayısının artırılarak tüm yurttta yaygın hale gelmesi 1920’li yılların en önemli amaçlarından (Atalay, 2007). Kurtuluş savaşından sonra spor etkinlikleri İstanbul’dan Anadolu’ya yayılmış (Fişek, 1998), spor adamları İdman İttifakının ülkenin tamamında faaliyette bulunması için çalışmışlardır (Yıldız, 1979). TİCİ sayesinde futbol ile birlikte diğer spor branşlarının yaygınlaşması sağlanmış “Futbol, Atletizm, Güreş, Basketbol, Halter, Bisiklet, Binicilik, Atıcılık, Boks, Kürek, Yüzme ve Yelken, Hokey, Eskrim, Tenis, Basketbol, Voleybol, Kayak” federasyonları kurulmuştur (Yenel ve Parasız, 2019). Olimpiyatlara katılma koşullarından olan ilgili uluslararası federasyonlara üye olma şartı nedeniyle 22 Ağustos 1922’de üye olmak için uluslararası birliklere başvurular yapılmıştır. Başvurular sonucunda Aralık 1922’de Atletizm, 21 Mayıs 1923’de de Futbol Federasyonumuz uluslararası federasyonların üyesi olarak kabul edilmişlerdir (Fişek, 1985).

TİCİ amatör takımlardan meydana gelen bir teşkilat olduğundan dolayı maddi bakımdan durumu iyi değildi (Atabeyoğlu, 2001). Bundan dolayı Ali Sami ve Selim Sırrı Tarcan 1924 olimpiyatlarına gidebilmek adına gerekli para desteği için bir yazı yazarak durumu hükümete ilemişlerdir (Fişek, 1998). Bu gelişmelerden sonra Bakanlar Kurulunun 2 Ocak 1924 tarihinde aldığı 170 sayılı karar ile TİCİ, kamu yararına çalışan dernek vasfı kazanmış (Başoğlu, 2018), kurulun aynı tarihte aldığı 173 sayılı kararname ile de Türkiye’yi dışarıda temsil etme yetkisini almıştır (Fişek, 1985). Bu kararlar birlikte TİCİ olimpiyatlar için gerekli hazırlıkları yapmak, katılmak ve ülkeyi temsil etmek gibi işlerde tek yetkili sayılmıştır (Fişek, 1998). Bu karar doğrultusunda sporcuların olimpiyatlara hazırlık ve katılım giderleri

için hükümet TİCİ'ye 17.000 Lira vermiş (Yıldız, 1979), buna ek olarak Başbakan İsmet İnönü'de 10.000 Lira ödenek çıkarttırmıştır (Sümer,1990). Ayrıca 1924 yılı bütçesinde de spor için pay ayrılmıştır (Yıldız, 1979).

12 Eylül 1924 tarihinde yapılan Birinci Genel Kongresi'nde tüzüğü yeniden düzenlenmiş (Başoğlu, 2018) böylelikle TİCİ'nin kalıcı teşkilat yapısı oluşmuştur (Fişek, 1985). Tüzüğününün 121. Maddesine göre herhangi birinden para alarak maçlara çıkılması profesyonellik olarak nitelenerek yasaklanmıştır (Başoğlu, 2018). Bu Kongrede Atatürk'e Hami Reislik, İnönü'ye de Fahri Reislik teklif edilmiş olup onlarda bunu kabul etmişlerdir (Akın, 2014).

Her teşkilatta olduğu gibi TİCİ'nin içinde meydana gelen anlaşmazlıklar ve parçalanmalar, 1924 Paris Olimpiyatından sonra mali teftişe tabi tutulması (Başoğlu, 2018), 1928 olimpiyatlarında sporcularımızın düzensizliği ve başarısızlığı nedeniyle TİCİ'nin suçlanarak para yardımlarının kesilmesi (Akın, 2014), 2/3 çoğunlukla karar alınabilmesi nedeniyle kulüplerle ilgili meselelerde karar almanın güç olması (Fişek, 1985), TİCİ'nin oluşumundan meydana gelen ve çözüme kavuşturulamayan problemlerden dolayı sporun idaresinde yeni bir teşkilatlanma arayışı ve beklentisi oluşmuştur (İmamoğlu, 2011). Ayrıca teşkilatın kuruluşundan itibaren çeşitli spor branşları ile ilgili çok sayıda teşkilatın ortaya çıkmasıyla birlikte devletin yöneticileri, sporun bir cemiyetle yönetilemeyeceğini düşünmeye başlamıştı (Keten, 1974). Devletin spor siyasetinin parti programlarında belirlendiği ve parti ile devletin iyice bütünleştiği bir dönemde (Akın, 2014), TİCİ'nin 13 Şubat 1936' da Ankara'da toplanan Sekizinci Genel Kongresi'nde teşkilatın artık misyonunu tamamladığı, devletin spora karışarak yarı-resmi bir teşkilatın kurulması gerektiği fikri öne çıkmıştır (Atabeyoğlu, 1991). Yoğun tartışmalarla geçen oturumlardan sonra son gün Türk Spor Kurumu adı ile teşkilatlanma kararı alınarak Cumhuriyet Halk Partisine bağlı bir kuruluşa dönüşen TİCİ, 18 Şubat 1936 yılında kapanmıştır (Fişek, 1998). Bütün olumsuzluklara ve eleştirilere rağmen TİCİ, ülkede sporun gelişmesi ile "bağımsız ve özerk" teşkilat fikrinin spor yönetimine yerleşmesine öncülük etmiştir (Ekenci ve Serarslan, 1997).

Türk Spor Kurumu (1936-1938)

Devletçilik ilkesinin spor teşkilatlanmasına da uygulanmak istenmesiyle TİCİ'nin 18 Şubat 1936 tarihinde yapılan sekizinci ve son genel kongresinde alınan kararlar, TİCİ yerine Cumhuriyet Halk Fırkasına bağlı genel merkezi Ankara olan Türk Spor Kurumu (TSK) kurulmuştur (Başoğlu, 2018). Genel başkanlığına da emekli generallerden Ali Hikmet Ayerdem seçilmiştir

(Akın, 2014). Böylece Türk sporu tek partili sistemde Türkiye'yi yöneten Cumhuriyet Halk Fırkasının koruması altına girmiş oldu (Atabeyoğlu, 1991).

TSK tüzüğü'nün birinci maddesine göre teşkilatın amacı; Türkiye'de sporu milli ve bilimsel ilkeler doğrultusunda yaymak ve yüceltmek şeklinde ifade edilmiştir (Sümer,1990). Kurumun prensipleri ise tüzüğü'nün üçüncü maddesinde; Türk inkılaplarını yol gösterici bir ışık bilmek, üye ve bağlı teşkilatların birbirine kardeşlik duygusuyla bağlı "Hepimiz birimiz ve birimiz hepimiz için." parolasını benimsemek, sporcuların her ortamda Türk bayrağı ve sporunun onurunu temsil ettiklerini akıllarından çıkarmamak, yalancılığın, hasetliğin, sahtekârlığın ve vatandaşlara düşmanlığın karşısında olmak şeklinde izah edilmiştir (TSK, 1936). Kurumun başlıca görevleri ise sporun amatörlük çerçevesinde gelişmesi ve yayılması için çalışarak bu doğrultuda tesislerin inşa edilmesi, "Spor Bölgeleri, Spor Çevreleri, Spor Kulüpleri ve Spor Yuvaları" şeklinde teşkilatlar kurmak ve kurulmasını teşvik etmek, uluslararası spor teşkilatlarıyla bağlantı kurmak, "Türk Olimpiyat Komitesini" kurmak ve teşkilatlandırmak, ülkenin müdafaası için havacılığa önem vererek sporcuları "Türk Hava Kurumuna" girmeye yönlendirmek olarak ifade edilmiştir (Başoğlu, 2018).

Tüzüğü'nün altıncı maddesinde belirtildiği şekilde TSK'nın örgüt yapısı ise Büyük Kongre ve Kongreler, Genel Başkan ve Genel Merkez Heyeti, Spor Çevreleri, Spor Bölgeleri, Spor Kulüpleri, Spor Yuvalarından oluşmaktaydı. Ayrıca TSK Nizamnamesinin çeşitli maddelerinde her iki yılda bir büyük kongrenin toplanması, her ilin bir spor bölgesi olması, bu bölgelerin birkaçının bir araya gelmesiyle spor çevrelerinin ve hiç spor teşkilatlanmasının olmadığı yerlerde de spor yuvalarının kurulabileceği ifade edilmektedir (TSK, 1936). Altı kişilik başkanlık makamı ile idare edilen TİCİ'den farklı olarak TSK, genel merkezde sayısal artışa giderek federasyon gibi bağlı teşkilatların merkezdeki etkisini artırmıştır. TİCİ'den ayrılan bir başka yönetsel farkı ise spor üzerindeki yönetim yetkisinin halkevleri ile paylaşılmasıdır (Fişek, 1998).

TİCİ tüzüğü'nde "Nizamname-i Esasinde profesyonelliği, kumarı, işreti ve siyasetle iştigali bir madde-i mahsuse ile reddetmek" şeklinde yer alan ifade (Atabeyoğlu, 2001), TSK tüzüğü'nün 7/b maddesinde ise "esas nizamnamesinde profesyonelliği, kumarı, içkiyi özel bir madde ile men etmek." şeklinde yer almıştır (TSK, 1936). "Siyasetle iştigali" yasaklayan ifadenin tüzükte yer almasından Türk sporunun artık siyasetçilerin kontrolünde olduğu anlamını çıkarabiliriz. Bu madde doğrultusunda 29 Ekim 1936'da TSK ikinci başkanı Halit Bayrak'ın yayınlamış olduğu genelge

ile tüm sporcular partiye üye olarak kaydedilmişlerdir (Atabeyoğlu, 2001). Ayrıca Türk Spor Kurumu Genel Merkez Kurulunun 16/08/1937 tarihinde yapmış olduğu toplantıda aldığı karar doğrultusunda asbaşkan Adnan Menderes'in bölgelere gönderdiği genelgeye göre il-ilçe parti başkanları Spor Bölge başkanlığına atanmışlardır (Atabeyoğlu, 1991). Bu genelge ile Spor Bölge başkanları istifa ederek görevlerini CHP başkanlarına bırakmışlardır (Atabeyoğlu, 2001).

TİCİ'den TSK'ya geçişi sporun sağladığı yararları ulaşabilmek için spor yönetiminin verimliliğini artırma amaçlı bir girişim olarak açıklamak mümkündür (Akın, 2014). Ülkedeki sporcu ve spor tesislerinin sayısının artırılması, geleneksel sporlarımızın yaşatılması için uğraşların gösterilmesi, Halim Baki Kunter'in "Eski Türk Sporları Üzerine Araştırmalar" adlı kitabının yayınlamasına öncülük edilmesi, sportif etkinliklerin halkın arasında yaygınlaştırılması için gerekli teşkilatlanmaların yapılması Türk sporu adına TSK tarafından yapılan önemli çalışmalardır (Güven, 2007). TİCİ döneminde 22 İlde teşkilatlanma yapılmasına rağmen, TSK dönemi ile birlikte bu sayı 62 ile çıkarılmıştır (Fişek, 1985). Ayrıca TSK, tüzüğüünün ellinci maddesinde yer alan "Her Mayısın 19'u kurumun spor bayramıdır." ifadesine göre (TSK, 1936), 19 Mayıs tarihinin "Gençlik ve Spor Bayramı" olarak kutlanmasını 1938 tarihinde çıkarılan yasa ile sağlanmasına öncülük etmiştir (Güven, 2007).

1936 Berlin Olimpiyatlarında sporcularımızın kıyafetlerinde partinin ambleminin bulunmasını eleştiren Atatürk (Atabeyoğlu, 2001), TSK sisteminin Nazi modeline benzediğini belirterek sakıncaları olacağını öngörüp sporla siyasetin ayrılması gerektiğini ifade etmiş, bunun sonucunda da sporun devlet tarafından yönetilmesi için girişimlere başlanmıştır (Atabeyoğlu, 1991). Parti üyelerinin bireysel istek ve hedeflerinin spora karışması (Başoğlu, 2018), CHP'nin önde gelen isimlerinin TİCİ'den TSK'ya geçişle sporda belirlenen hedeflere ulaşamadığı, sporda yaşanan olumsuzlukların halkın gözünde partinin saygınlığını azaltarak partiye zarar verdiğini ifade ederek bu durumun sporun devlet tarafından idare edilmesiyle çözülebileceğini öne sürmeleri (Akın, 2014) ve diğer olumsuzluklardan sonra sporun devlet tarafından yönetilmesine ihtiyaç duyulmuş, Türk Spor Kurumu iki yıl Türk sporuna hizmet ettikten sonra görevlerini Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'ne bırakmıştır (Başoğlu, 2018). Özel teşebbüs olan TİCİ'den devletçiliğe geçişte "ara rejim" vazifesi yaparak spor teşkilatlanmasına yarar sağlamasına rağmen, TSK "sporda devletçilik" ile "sporda partililiği" ayırt edememesi sonucu ortaya çıkan sorunlara çözüm üretememiştir (Fişek, 1998).

Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü (1938-1986)

Gereçesini Başvekil Celal Bayar'ın; TİC'nin Türkiye'de sporun yükselmesinde başarılı olmasına rağmen, teşkilat olarak otoriteyi sağlayamadığını, TSK'nın ise spor yönetimini merkezileştirmesine, futboldan başka ülkenin korunmasına yönelik sporlara da önem vermesine rağmen, sporun eğitim ve sağlık hizmetlerinin yönetimi gibi devletin işi olarak devlet yapısında yer verilmesi gerektiği şeklinde izah ettiği Beden Terbiyesi Kanun Taslağı (Fişek, 1998), "Adnan Menderes, Fuat Sirmen, Nizamettin Kırşan, Hamdi Emin Çap ve Vildan Aşır Savaşır'dan" oluşan kurul tarafından düzenlenerek meclise sunulmuştur (Atabeyoğlu, 1991). Mecliste yapılan görüşmelerin ardından 29 Haziran 1938 tarihinde kabul edilen 3530 sayılı Beden Terbiyesi Kanununun (Sümer, 1990), 16 Temmuz 1938 tarih ve 3961 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmesiyle (Resmi Gazete, 1938), Türkiye'de spor yönetimi partiden alınarak (Atabeyoğlu, 2001) resmi olarak devletin korumasına girmiş oldu (Atabeyoğlu, 1991). Atatürk, bu kanunun çıkmasından dolayı memnuniyetini "Türk gençliğini kültürde olduğu gibi, spor alanında da ereğine ulaştırabilmesi için yüksek kamutayın kabul ettiği Beden Terbiyesi Kanununun uygulamasına geçildiğini görmekten sevinç duymaktayım" sözleri ile ifade etmiştir (Abalı, 1974).

Kanunun amacı birinci maddesinde şu şekilde açıklanmaktadır; "Yurttaşın fizik ve moral kabiliyetlerinin ulusal ve inkılapçı amaçlara göre gelişimini sağlayan oyun, jimnastik ve spor faaliyetlerini sevk ve idare etmek maksadı ile başvekaletle bağlı ve hükmi şahsiyeti haiz bir Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü kurulmuştur." Kanunun 2. maddesine göre merkezi Ankara'dır. Genel müdürü ise kanunun 6. maddesine göre başbakanın intihabı ve cumhurbaşkanının onayı ile atanmaktadır (Resmi Gazete, 1938). Birinci ve ikinci maddeler gereği 22 Ekim 1938 tarihinde Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü kurulmuş olup, Tümgeneral Cemil Tahir Taner'de başkanlığına atanmıştır (Akın, 2014).

Kurumun merkez danışma kurulu sekizinci maddesine göre genel müdürün başkanlığında, başbakanının spor alanında uzmanlaşmış kişiler arasından seçeceği 5 kişi ile Kültür, Milli Savunma, İçişleri Bakanlığı ve Sağlık Sosyal Dayanışma Bakanlığı'ndan seçilecek birer temsilciden oluşmakta idi. Kanunun onuncu maddesine göre her il bir beden terbiyesi bölgesi, valiler de başkanları olarak kabul edilmiş, beden terbiyesi işleri yerleşim yerlerine göre "valiler, kaymakamlar, nahiye müdürleri, belediye reisleri ve muhtarların" idare ve sorumluluğuna bırakılmıştır (Resmî Gazete, 1938). Gençlerin kulüplere girerek boş zamanlarında spor yapma zorunluğunu getiren, kimlerin ne şartlarda spor mükellefiyeti olacağını belirlemeye yetkili

olarak da bakanlar kurulunu belirleyen dördüncü madde (Resmi Gazete, 1938) açıkça “spor mükellefiyeti” getirmişti (Atabeyoğlu, 2001). Fişek’e göre (1985) bu madde ile her gence spor yaptırmak amacı yerine, her gencin bir spor kulübüne üye yapılması hedeflenmekteydi.

Beden Terbiyesi Kanununun uygulama şekillerini gösteren 2/13238 sayılı tüzük 03/04/1940 tarihinde kabul edilmiş (Abalı,1974), 17/04/1940 tarih 4487 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (Resmi Gazete, 1940). Ardından da tüzüğün uygulanmasını açıklayan izahname (genelge) yayınlanmıştır (Akın,2014). Bu tüzükle kanunun dördüncü maddesi temel alınarak erkeklere 12-45 yaş arası, kız ve kadınlara da 12-30 yaş arası haftanın her günü 4 saat beden faaliyeti zorunluluğu getirilmiştir (Atabeyoğlu, 2001). Atabeyoğlu (1991) bunu bir nevi “spor seferberliği” veya “savaş hazırlığı” olarak adlandırmıştır. 1938-1942 yılları arasında Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü sporu vatanın korunmasına yönelik askerliğe hazırlık eğitimi, kurumu da askeri kuruluş olarak gören bir anlayışla yönetilmek istenmiş ve buna uygun teşkilatlandırılmıştır (Abalı, 1974). Fakat sonraki süreçte Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü seyir sporunu organize eden kuruluş haline gelmiş, bunun sonucunda da bazı spor branşlarına profesyonelliğin girmesiyle amatör sporculuk kavramı zarar görmüştür (Keten, 1974).

Kulüpler arası problemlere son vererek merkezi bir otorite ve disiplini sağlamasına rağmen spor ile ilgili işleri iyi organize edemeyen Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünün (Fişek, 1985), 03/06/1942 tarih ve 5122 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 29/05/1942 tarih ve 4235 sayılı kanun ile Millî Eğitim Bakanlığına bağlanması sonucu spor işlerinde yeni bir düzene girilmiştir (Abalı, 1974; Resmi Gazete, 1942; Sümer, 1990). Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünün Millî Eğitim Bakanlığına bağlanması ile birlikte Beden Terbiyesi Kanununun demokrat bir metin olmasına rağmen 1940 yılında çıkarılan tüzük doğrultusunda kanunun otoriter bir şekilde uygulandığına inanan Maarif Vekili Hasan Ali Yücel tüzüğün yürürlükten kaldırılması için girişimlere başlamıştır (Akın, 2014). Bu girişimler sonucunda da 23/08/1945 tarih ve 6091 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan yeni Beden Terbiyesi Tüzüğü ile 1940 yılında uygulamaya konulan tüzük kaldırılmıştır (Resmi Gazete, 1945). Yeni yayınlanan tüzükle birlikte kulüplerin yükleri hafifletilmiş, amatör teşkilatlar askeri örgüt özelliğinden uzaklaştırılmıştır (Abalı, 1974).

1948 olimpiyatlarında başarı kazanan sporculara ödüller verilmesi sonucunda Millî Olimpiyat Komitesinin bu sporcuları profesyonel ilan etmesi üzerine dönemin Bakanı Tefik İleri Millî Olimpiyat Komitesini fesh ederek (Fişek, 1985), Burhan Felek’i görevden almıştır (Atabeyoğlu,

2001). 1930'lu yıllarda Türk futbolunda ortaya çıkmaya başlayan “Gizli Profesyonellik” durumlarının 1950'li yıllarda amatör olan kulüpler için problem olmaya başlaması ile İstanbul kulüpleri bu problemin çözümü için “Resmi Profesyonellik” üzerinde anlaştılar (Atabeyoğlu, 1991). Bunun sonucunda da Türkiye Futbol Federasyonunun Temmuz 1951'de “Futbolda Profesyonellik Yasasını” kabul etmesi Türk Sporuna için önemli bir dönüm noktası olmuştur (Akin, 2014). Bu yasa aslında 1945 yılında çıkarılan Beden Terbiyesi Tüzüğü'nün “amatör sporun yönetimi, geliştirilmesi, düzenlenmesi” ile ilgili 6. maddesine aykırılığa neden olmaktadır (Sümer, 1990).

Eğitim-öğretim faaliyetlerinden dolayı yoğun çalışmaların olduğu Millî Eğitim Bakanlığında sporun alınması “yönetimsel zorunluluk” haline gelmişti (Fişek, 1985). Millî Birlik Komitesi'nin 1960 yılında yönetime el koymasıyla (Atabeyoğlu, 2001), Millî Eğitim Bakanlığında yoğun iş yükünü azaltmak için 05/06/1960 tarih ve 7474 sayılı kanunla başbakanlığa bağlanan Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü (Keten, 1974; Sümer, 1990), bir süre sonra da Devlet Bakanlığına bağlanmıştır (Sümer, 1990). Anayasa Mahkemesinin “kişisel hak ve özgürlüklere” uygun olmadığı gerekçesiyle (Fişek, 1985), Beden Terbiyesi Mükellefiyeti getiren dördüncü maddenin 03/11/1964 tarih ve 1963/152, 1964/66 sayılı kararların 17/03/1965 sayılı Resmî Gazetede yayınlanması sonucu yürürlükten kaldırılması dönemin önemli spor olayı olarak öne çıkmaktadır (Atabeyoğlu, 2001).

03/11/1969 tarihinde Başbakan Süleyman Demirel tarafından (Sümer, 1990), 04/11/1969 tarih ve 13342 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak kurulan hükümette (Başoğlu, 2018), Türkiye'de ilk kez Gençlik ve Spor Bakanlığı kurulmuş olup ilk bakanı da İsmet Sezgin olmuştur (Atabeyoğlu, 2001). 6 Şubat 1970 tarihinde Başbakan Süleyman Demirel'in teklifi ve Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın da onayıyla Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü, Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlanmıştır (Başoğlu, 2018; Sümer, 1990). Bu durum sürekli problemlerin yaşandığı spor yönetimini bu konuda uzman bir bakanlıkla yönetme arayışının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Fişek, 1985).

Gençlik ve Spor Bakanlığı ilerleyen yıllarda “Bakanlık-Genel Müdürlük” arasındaki kopukluklar (Sümer, 1990), Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün “Spor Politikasını” tam olarak belirleyememesi, yönetimini yenileyememesi, federasyonların uluslararası spor teşkilatlarının gerisinde kalması ve bakanlığın aynı düzeydeki bakanlıklarla çeşitli sıkıntılarının olması nedeniyle başarısız olmuştur (Başoğlu, 2018). Yaşanan bu başarısızlıklar nedeni ile spor yönetiminde tekrar bir arayış içerisine girilmiş bunun sonucunda da 14/12/1983 tarih ve 18251 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 13 Aralık

1983 tarih ve 174 sayılı kanun hükmünde kararname doğrultusunda (Resmî Gazete, 1983) Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığı birleşerek Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı kurulmuş (Başoğlu, 2018), Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü de bu bakanlığa bağlanmıştır (Atabeyoğlu, 2001).

Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü (1986-1989)

Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü yasanı ve federasyonların teşkilatlanma şekilleri yeni gelişmelerin ve değişimlerin gerisinde kalmaya başlayınca dönemin ihtiyaçlarını karşılayamaması nedeniyle birtakım arayışlara girilmiştir (Sümer, 1990). Bu gelişmelerin sonucunda da 3289 nolu “Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü’nün Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanunun” 21/05/1986 tarihinde kabul edilerek, 28/05/1986 tarih ve 19120 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmasıyla (Resmî Gazete, 1986), “Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünün” adı “Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü” olmuştur (Başoğlu, 2018). Bu değişiklik sonucunda teşkilatın işleyiş ve yapılanması aynen devam etmiş sadece teşkilatın adı değişmiştir (Atabeyoğlu, 2001). 3289 sayılı “Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü Teşkilat Yasası”, 3530 sayılı “Beden Terbiyesi Kanununa” göre ileri olmasına rağmen, 1986 yılı ve dönemin ihtiyaçlarını karşılayamayacak şekilde geri olduğu ifade edilmiştir (Sümer, 1990).

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü (1989-2011)

Teşkilat yapısında görülen eksiklikler doğrultusunda ve yapılan değişiklikler sonucunda 3289 sayılı “Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü’nün Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanunun” adı 24/01/1989 tarih ve 356 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile “Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü’nün Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun” şeklinde değiştirilmiştir (Resmî Gazete, 1989). Bu değişikliğin 2 Mart 1989 tarih ve 20096 sayılı Resmî Gazetede yayınlanması ile birlikte “Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğünün” adı “Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü” olarak değiştirilerek başbakanlığa bağlanmıştır. “Beden Terbiyesi ve Spor İl ve İlçe Müdürlüklerinin” adları da “Gençlik ve Spor İl ve İlçe Müdürlükleri” olarak değiştirilmiştir (Resmî Gazete, 1989).

Spor Genel Müdürlüğü (2011-2018)

Bakanlar Kurulu’nun 03/06/2011 tarihinde çıkardığı 638 nolu “Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnemenin”, 08/06/2011 tarih ve 27958 mükerrer sayılı Resmî Gazetede yayınlanmasıyla birlikte Gençlik ve Spor Bakanlığı kuruldu (Resmî

Gazete, 2011). “Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün” adı “Spor Genel Müdürlüğü” olarak değiştirilerek Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlanmıştır. “Gençlik ve Spor İl ve İlçe Müdürlükleri” de “Spor İl ve İlçe Müdürlükleri” olarak değiştirilmiştir (Resmî Gazete, 2011).

Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2018-.....)

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş ve Anayasada yapılan değişikliklere uyum sağlanması amacı ile 09/07/2018 tarih ve 30473 sayılı 3. Mükerrer Resmî Gazetede yayınlanan 2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı KHK ile, 638 nolu “Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” yürürlükten kaldırılmıştır. Ayrıca “Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun” yerine de “Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu” getirilmiştir. Taşra teşkilatında yer alan “Gençlik Hizmetleri ve Spor İl ve İlçe Müdürlüklerinin” adı da “Gençlik ve Spor İl ve İlçe Müdürlükleri” olarak değiştirilmiştir (Resmî Gazete, 2018).

Bakanlığın merkez teşkilatı bakan ve bakana bağlı bakan yardımcıları, Özel Kalem Müdürlüğü, Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği, Rehberlik ve Denetim Başkanlığı, İç Denetim Birim Başkanlığı, Bağlı Kuruluşlar, Taşra Teşkilatı ile bakan yardımcılara bağlı 12 birimden oluşmaktadır (Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2019). Taşra teşkilatı ise bakana bağlı Gençlik ve Spor İl ve İlçe Müdürlüklerinden teşkil etmektedir (Resmî Gazete, 2018).

Sonuç

1900 yılların başından itibaren ülkemizde spor kulüpleri kurulmaya başlamıştır. Özellikle 1908 yılında çıkarılan Cemiyetler Kanunu ile dernek ve kulüp gibi oluşumların kurulmasının önünün açılmasıyla başlayan kulüp sayısındaki artış nedeniyle spor işlerini organize edecek teşkilatlara ihtiyaç duyulmaya başlamıştır. Bu gelişmelerin ışığında kulüpler kendi aralarında uzun süreli olmayan sadece futbol müsabakalarını organize etmek üzere birtakım birlikler oluşturmuşlardır. Bu birliklerin ileriki yıllarda kurulan TİCİ’nin alt yapısını oluşturduklarını ve TİCİ’nin kuruluşuna ön ayak olduklarını ifade etmek mümkündür.

Ülkede sporu organize ederek, kulüpler arasındaki kargaşa ortamına son vermek, sporu tüm yurda yaymak vb. amaçlarla kurulan ilk resmi çok sporlu-spor teşkilatı olan TİCİ kendisinden sonra kurulan Türk Spor Kurumu ve Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü gibi spor teşkilatlarının temelini oluşturmuştur.

Ülkemizdeki spor teşkilatlanmasını literatür incelemelerimizin ışığında özetle şu dönemlere ayrılmaktadır;

- Kulüpler Arası Birlikler Dönemi (1903-1922)
- Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Dönemi (1922-1936)
- Türk Spor Kurumu Dönemi (1936-1938)
- Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Dönemi (1938-1986)
  - Başbakanlığa Bağlı Dönem 1938-1942
  - Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Dönem 1942-1960
  - Başbakanlığa Bağlı Dönem 1960-1970
  - Gençlik ve Spor Bakanlığına Bağlı Dönem 1970-1983
  - Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığına Bağlı Dönem 1983-1989
- Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü 1986-1989
- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü 1989-2011
  - Başbakanlığa Bağlı Dönem 1989-2011
- Spor Genel Müdürlüğü 2011-2018
  - Gençlik ve Spor Bakanlığına Bağlı Dönem 2011-.....
- Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2018-.....
  - Gençlik ve Spor Bakanlığına Bağlı Dönem 2011-.....

Bu dönemlere ve teşkilatlanmalara göre Türk spor yönetiminde sürekli bir arayışın olduğu göze çarpmaktadır. Dönemin siyasi, sosyal, spor gelişmelerine ve ihtiyaçlarına göre spor teşkilatlarının bağlı olduğu kurumlar ve teşkilatların isimleri değişse de genelde teşkilat yapılarında pek fazla farklılıkların olmadığı tespit edilmiştir. Her teşkilat kendisinden önceki teşkilatın spora kattıklarının üzerine koyarak ülkede sporu geliştirmeye özen göstermişlerdir. Spor teşkilatlarının çağa uygun, sporda yaşanan gelişmelere ayak uyduracak şekilde teşkil edilerek, sporun içinden gelen bireylerin yönetmesiyle spor yönetiminden beklenen verim elde edilebilecektir.

Kaynakça

- Abalı, A. (1974). *Cumhuriyetimizin 50.yılında gençlik ve spor*. T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Ajans-Türk Matbaacılık.
- Akın, Y. (2014). *Gürbüz ve Yavuz evlatlar* (2. Baskı). İletişim Yayınları.
- Atabeyoğlu, C. (1991). *1453-1991 Türk spor tarihi ansiklopedisi*. Fotospor.
- Atabeyoğlu, C. (2001). *Sporla devlet mi? devlette spor mu?* (1. Baskı). Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Yayınları.
- Atalay, A. (2007). Osmanlı ve genç Türkiye Cumhuriyeti döneminde sporda batılılaşma hareketleri. *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi*, 2(2), 30-35.
- Başoğlu, B. (2018). *Tarihsel süreç içinde Türk spor yönetimi*. Gazi Kitabevi.
- Çapan, M. (1999). *Türk sporunda Selim Sırrı Tarcan*. Ünyay Basımevi.
- Doğu, G. (2017). Spor yönetimi. İçinde N. Mirzeoğlu (Ed.), *Spor bilimlerine giriş* (s. 241-263). Spor.
- Ekenci, G., ve Serarslan, M. (1997). Gelişim aşamaları bakımından Türk spor teşkilatı ve değerlendirmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(3), 72-81.
- Eren, E. (1993). *Yönetim ve organizasyon* (2. Baskı). Beta.
- Fişek, K. (1985). *100 soruda Türkiye spor tarihi*. Gerçek Yayınevi.
- Fişek, K. (1998). *Dünya'da Türkiye'de spor yönetimi* (2. Baskı). Bağırhan Yayınevi.
- Gençlik ve Spor Bakanlığı. (2019). *Teşkilat şeması*. <https://gsb.gov.tr/teskilat-se-masi.html>.
- Günay, M. (2016). Türkiye'de Spor Cemiyetlerinin Kuruluşu ve Bu Cemiyetlerin Etnik Amaçlarla Kullanılması. *International Journal of Science Culture and Sport*, 4(1), 383-393.
- Güven, Ö. (2007). Atatürk ve cumhuriyet döneminde beden eğitimi ve spor. İçinde N. Güngör (Ed.), *Cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze dil kültür eğitimi*. Gazi Üniversitesi İletişim Basımevi.
- İmamoğlu, A. (2011). Türkiye'de sporun yönetsel yapısı içinde spor federasyonları. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(2), 3-10.
- Kahraman, A. (1995). *Osmanlı Devleti'nde Spor*. Kültür Bakanlığı.
- Keten, M. (1974). *Türkiye'de spor*. Ayyıldız Matbaası.
- Özmaden, M. (2010). Türkiye idman cemiyeti ittifakı (TİCİ) dönemi milli ruh ve milli temsil, siyasi ve milli propaganda ile ülkeyi tanıma-tanıtma çabaları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1439-1457.
- Resmî Gazete. (1938, Temmuz 16). *Beden terbiyesi kanunu*. <http://www.resmi-gazete.gov.tr/arsiv/3961.pdf>

- Resmî Gazete. (1940, Nisan 17). *Beden terbiyesi tüzüğü taslağı*. <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/4487.pdf>
- Resmî Gazete. (1942, Haziran 3). *Beden terbiyesi kanununa ek kanun*. <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/5122.pdf>
- Resmî Gazete. (1945, Ağustos 23). *Beden terbiyesi tüzüğü*. <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/6091.pdf>
- Resmî Gazete. (1983, Aralık 14). *Bakanlıkların kuruluş ve görev esasları hakkında kanun hükmünde kararname*. http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18251_1.pdf
- Resmî Gazete. (1986, Mayıs 28). *Beden terbiyesi ve spor genel müdürlüğünün teşkilat ve görevleri hakkında kanun*. <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/19120.pdf>
- Resmî Gazete. (1989, Mart 2). *Gençlik ve spor genel müdürlüğünün teşkilat ve görevleri hakkındaki kanun*. http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20096_1.pdf
- Resmî Gazete. (2011, Haziran 8). *Gençlik ve spor bakanlığının teşkilat ve görevleri hakkında kanun hükmünde kararname*. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/06/20110608M1-6.pdf>
- Resmî Gazete. (2018, Temmuz 9). Anayasada yapılan değişikliklere uyum sağlanması amacıyla bazı kanun ve kanun hükmünde kararnemelerde değişiklik yapılması hakkında kanun hükmünde kararname. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180709M3-1.pdf>
- Sümer, R. (1990). *Türkiye’de spor yönetiminin tarihsel gelişimi ve sporda demokrasi* (3. Baskı). Şafak Matbaası.
- Türk Spor Kurumu. (1936). *Türk spor kurumu nizamnamesi*. Ulus Basımevi.
- Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi. (1908). *Türkiye’de modern sporların doğuşu ve TMOK’un kuruluşu*. <http://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Detay/Hakkimizda/Tarihce/46/1>.
- Yıldız, D. (1979). *Türk spor tarihi*. Eko Matbaası.
- Yenel, İ. F. ve Parasız, Ö. (2019). Türk spor yönetimi. İçinde A. A. Yetim (Ed.), *Yönetim ve spor* (s. 307-371). Gazi Kitabevi.
- Yetim, A. A. (2019). Yönetim bilimi: Tarihi gelişim süreci ve alt dalları. İçinde A. A. Yetim (Ed.), *Yönetim ve spor* (s. 3-31). Gazi Kitabevi.